

JUHÁSZ GERGŐ BALÁZS: Morfológium 3.

Juhász Kristóf

A göcseji válóbéka

Meleg májusi, júniusi éjeken a kedves tavacskákkal sűrűn teleszórt Zalában is buzgó nászkoncertet adnak a békák. A figyelmes természetbarát könnyen megkülönbözteti egymástól a kecskebéka brekegését, a vöröshasú unka unkogását, a nagy tavibéka kacagását, a kis tavibéka kerepelését, a zöld varangy pirregését és az erdei béka lágy kattogását. Aki pedig tényleg tudja, mit keressen fülével, az elgyönyörködhet a göcseji válóbéka (*recessrana gocolium*) hármaskörös frekvenciájú, lágy ívű dallamképletekkel operáló bugyborgásában is.

Szorgos ranalógusok, vagyis békakutatók körében közzismert tény, hogy több faj, például a zöld levelibéka vagy a szemforgató pezsgőbéka két frekvencián szokott kuruttyolni: az egyikkel a fajtájabeli nőstényeket csalogatja, a másikkal a területére tévedő, többi hímeket igyekszik távol tartani, tehát egy nászi és egy harci dalt ad elő.

A bűvös, lágy dombú Göcsejben, a teremtett világ e különös szegletében azonban a gondviselés kifürkészhetetlen akaratából még a békafütty sem egészen olyan, mint máshol. A kizárólag itt honos göcseji válóbéka ugyanis nem éri be a fenti két frekvenciával, hanem mind

a hím, mind a nőstény képes egy harmadik hangozó is brekegni. Századok hosszú sorának megfigyelései bizonyítják, hogy ezt kizárólag szaporodásuknak egy olyan szakaszában teszik, mikor valamilyen okból a szaporodásukat meg akarják szakítani, sőt, még élőhelyüket is távolabbra helyezik egymástól, hogy új társat találjanak.

Még 2034-ben, Kiszzigeten rendeztek egy nemzetközi konferenciát, hogy a világ ranelógusai tanulmányozhassák ezt a különös lényt. A derék brit, orosz, kínai, alsó-szfázisföldi és poszt-kelta tudósok bőszen digitalizálták a békabrekegést, a tavak, patakok, csermelyek, pocsolók, mocsarak és árterek felett kameraszemű drónok röpködtek, és szorgos, gumikesztyűs kezek gyűjtögették a válóbéka párokat, hogy aztán mérjék, fogdossák, tanulmányozzák a jobb sorsra érdemes jószágokat. Egyet-kettőt bizony föl is boncoltak, de ennek hamar híre ment a faluban, és az alapjában véve szelíd lelkű, de egyenes göcseji nép kulturált, ám határozott nyomására a kutatók kénytelenek voltak föl hagyni minden olyasmivel, amivel a közkedvelt kis lényeknek fájdalmat okoznak. Ugye, a kutatóknak csak pici szikéje van, a göcseji embernek ellenben kisbaltája, hasítófejszéje, kaszája és háncsolója is, és ezeket nagyon diplomatikusan meg tudják lóbálni annak az orra előtt, aki nem megfelelő hozzáállással közelít az anyatermészethez.

A kutatás így a világszerte publikált tanulmányokból ismert eredménnyel zárult:

„A recessena gocolium bizonyos esetekben a megkezdett párosodás közben máskor nem hallható, hosszan tartó, zárt dallamláncú kuruttyolást hallat. A megkezdett párosodás tarthat percek, órák, vagy napok óta, ebben semmilyen rendszert nem lehet fölfedezni. A harmadik frekvenciájú kuruttyolást kezdheti a hím, vagy a nőstény is, és a másik bármikor bekapcsolódhat – ebben sincs semmilyen rendszer. Ezután szintén bármédig kuruttyolhatnak (ebben sincs), aztán bármikor szétválhatnak, megszakítva a megkezdett párosodást, és egymástól eltávolodva új párt keresnek. A világ többi békafajától eltérően tehát a göcseji válóbéka nem csak szaporodás előtt választhat párt, hanem közben is meggondolhatja magát. A szétvált példányok genetikai állományát megvizsgálva leszögezhető, hogy a szétválásnak és az új pár keresésének semmilyen logikus oka nincs. Olyan példányok is szétválhatnak, amik genetikailag tökéletes utódokat hozhatnának létre, a tudomány jelenlegi

állása szerint tehát a göcseji válóbéka különös viselkedésére nincs semmilyen értelmes magyarázat.”

A göcseji emberek persze csak a vállukat vonogatták, hiszen őket nem kérdezték a tudósok. Ha kérdezték volna, nyilván akadt volna néhány öreg, aki szépen leülteti az okosokat a hegyre, a szőlőlugas árnyékába, és egy pohár bor mellett szép csöndesen elmeséli, hogy hát azért válnak el a békák, mert már nem szeretnének együtt lenni. És ha a kutató egészen éjjelig maradna, a harmadik üveg bor után az öreg talán azt is elsuttogná, hogy az a bizonyos harmadik frekvenciát nem is kizárólag egymásnak szánják a békák, hanem a pórul járt házásoknak is.

Idézzük hát magát a göcseji néphagyományt gr. Bélberek Bélber Ödön Salamon Károly 1867-es Második Nagy Göcseji Természet- és Néprajzi Gyűjtéséből:

„A göcseji nép mélységes múltba tekintő emlékezete pedig az háromnyelvű varasbékát, egyszerűbben válóbékát háromajkú áldáska névvel illeti, minek egyik ajakáról szól az fajtájabeli kanbékának, avagy nőbékának tsalogató szerelmi dala. Másik ajakáról szól az fajtájabeli kanbékát kétségbe és ijedelembe ejtő harci éneke. Harmadik ajakáról pedig áldó vigaszt kuruttyol azoknak a boldogtalan házásoknak, akik arra kéri az Űristent, hogy engedje már őket menni békességben széjjelfele.”

A gr. Bélberek kutatásai nyomán elinduló, lelkes teológus, dr. Bendegúz Imola, 1930-as, Titkos göcseji szentkultuszok címmel publikált, nagy port kavart tanulmányában arra jutott, hogy a göcseji válóbéka furcsa szokásához kötődő néphagyomány valójában az egyháztörténet egy különös, apokrif alakjának, Boldog Repudiusnak kultuszához kapcsolódik. Boldog Repudius az alexandriai és a göcseji hagyomány Szent Repudiusként ismeri, noha szentté hivatalosan soha nem avatták, sőt, még boldoggá avatásának kérdése is vitatott, mindenesetre a Szentszék hivatalos álláspontja Repudius-ügyben leginkább a bölcs hallgatás, illetve a tartózkodó mellébeszélés.

Repudius nem hivatalosan tudniillik a válni készülő házások védőszentje, általában bölcs, megnyugtató mosollyal, kitárt karral, kezében egy-egy megrakott tarisznyával, és egy-egy kulccsal ábrázolják. Az alexandriai ábrázolásokon lábai előtt szerteguruló aranykorongok, a göcseji ábrázolásokon ugráló békák láthatóak.

Hogy hogy került egy alexandriai szent Göcsejbe, arra dr. Bendegúz csak roppant homályos utalásokat tesz. Az viszont teljesen egyértelmű, hogy miért maradt fenn az egyház elenszenve mellett is Repudius kultusza:

„– Amit Isten egybekötött, ember el ne válasza. De ha az Úr végtelen kegyelmében látja két ember szenvedését és boldogtalanságát, új utakra bocsájthatja őket békével. – mondja a Göcsejben is ismert apokrif, Szent Repudius evangéliuma. Szent Repudiushoz imádkozik hát titokban a válni akaró házaspár, és ha imádsága lankadatlan, szüntelen, határozott, és kitartó, és szíve megnyílik az Úr előtt, és Szent Repudius elküldi háza tájára a válóbékát, mely hangos, kegyelmi kuruttyolásával bocsájt áldó békét arra a házra és arra a családra, ahol már ezt a dolgot eldöntötték.”

Szent Repudius apokrif evangéliumából sajnos csak egyetlen mondatot ismerünk, azt a fentit, amivel Márk evangéliumát kiegészíti: „De ha az Úr végtelen kegyelmében látja két ember szenvedését és boldogtalanságát, új utakra bocsájthatja őket békével.” Nyilvánvaló, hogy a válást nem kedvelő egyház miért próbálta elsumákolni a boldogtalan, de hívő házaspár eme kiskapuját.

A kérdéses mondat pontos jelentése egyébként nyelvészeti körökben erősen vitatott, eredetileg ugyanis valami bizarr alexandriai matrózdialektusban íródott, melyben argósítva keverednek ógörög, óperzsa és arámi nyelvi elemek, és körülbelül így hangzik:

Fafar jászé Agatoposz nánapopodeszmosz Etegongó pálsz Éli jalabakhát pemet.

Van, aki szerint ez igazából azt jelenti:

De ha az Úr végtelen kegyelmében látja két jó ember házának düledezését, megszilárdítja fundamentumát annak.

Mások szerint ezt jelenti:

A végtelen kegyelem állapota két ember szenvedésében és boldogtalanságában is megjelenhet, mint a kos, mely szarvaival a bozót ágai közt fönnakadt.

Megint mások szerint ezt:

Kapáljatok krumplit véletlenül lemeztelenített hüvelykujjal, mikor a boldogság szárnya reátok hencseredik fennen tutulva.

Utóbbi fordítás hívei természetesen elismerik, hogy ennek nem sok értelme van, igazukhoz mégis ragaszkodnak.

Bárkinek is legyen igaza, a göcseji béka évezredek óta brekeg itt nekünk mindhárom frekvenciáján, és vigasztalja azokat, akik szeretik Istent, de egymást már inkább messzebről tisztelnék.

És állítólag van még egy negyedik frekvenciája is, mely környezetéről visszaverődve, akusztikai jelekből vizuális jelekké alakul, és a párosodó jószágokat növényi hulladéknak vagy gyökereknek láttatja. Ez a zseniális és egyedülálló mimikri azonban még szintén nem nyert bizonyítást.

Lapszám- és kötetbemutató

2021. április 15-én, csütörtökön 17 órától közvetítettük a Pannon Tükör 2021/2. száma és az Egymondatok 2020 című kiadványunk bemutatóját a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtárból. Köszöntőt mondott dr. Gyimesi Endre, a Pannon Írók Társaságának elnöke, a lapot és a kiadványt Bubits Tünde főszerkesztő mutatta be. Vendégeinkkel, Fehér Renátóval és Vajna Ádámmal, a Hévíz folyóirat szerkesztőivel Nagygyéci Kovács József beszélgetett.

Az est házigazdái a könyvtár munkatársai, Kiss Gábor igazgató és Tóth Renáta igazgatóhelyettes voltak. A bemutató felvétele elérhető lapunk, illetve a könyvtár Facebook-oldalán.

Éves közgyűlés

Megtartotta éves közgyűlését a Pannon Írók Társasága. A beszámoló elfogadása és az idei évi tervek megszavazása mellett Bubits Tünde főszerkesztő visszatekintett az elmúlt évekre és a tagsággal közösen megállapította, hogy a lap stabil, kiszámíthatóan működik, ezért köszönet illeti elsősorban Zalaegerszeg Város